

Studiestöd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 30 yrkanden från allmänna motionstiden 2003 om olika studiestödsfrågor. Samtliga yrkanden avstyrks av utskottet.

Yrkandena handlar om hur studiebidrag till gymnasieelever betalas ut, nytt studiefinansieringssystem för högskoleutbildning, reglerna för hur länge man kan få studiemedel, de övre åldersgränserna i studiemedelssystemet, avskrivning och återbetalning av studielån, studiemedelsvillkor för elitidrottare, studiefinansiering vid Invandrarakademin i Borås, studiemedelssystemet för funktionshindrade, studiestöd för folkhögskolestuderande och studiemedel vid utlandsförlagd svensk högskoleutbildning.

I betänkandet finns reservationer från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Utskottets överväganden	7
Studiebidragssystemet för ungdomar	7
Nytt studiemedelssystem	7
Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel	9
Studiefinansiering vid utbildning till teckenspråkstolk, dövspråkstolk och vuxendövspråkstolk	10
Studiemedel för äldre studerande	11
Utbetalning och återbetalning av studiemedel.....	12
Övriga frågor	14
Reservationer.....	18
1. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – m	18
2. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel (punkt 3) – fp, kd, c.....	19
3. Studiemedel för äldre studerande (punkt 5) – fp	19
4. Studiemedel för äldre studerande (punkt 5) – kd.....	20
5. Avskrivning av studielån (punkt 7) – fp	21
6. Undantag från återbetalningsskyldighet i anslutning till uppdrag inom studentkår (punkt 8) – fp	21
7. Bonus vid förtida återbetalning (punkt 9) – kd.....	22
8. Studiemedel vid utlandsförlagd svensk högskoleutbildning (punkt 15) – m	22
Särskilda yttranden.....	23
1. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – fp	23
2. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – kd.....	23
3. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – c.....	24
4. Studier vid Invandrarakademin i Borås (punkt 11) – fp	24
Bilaga	26
Förteckning över behandlade förslag.....	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut.

1. Studiebidragssystemet för ungdomar

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub312.

2. Nytt studiemedelssystem

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub212 i denna del och
2003/04:Ub385 yrkande 1.

Reservation 1 (m)

3. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub396 yrkande 10,
2003/04:Ub410 och
2003/04:Ub513 yrkande 6.

Reservation 2 (fp, kd, c)

4. Studiefinansiering vid utbildning till teckenspråkstolk, dövblindtolk och vuxendövtolk

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub296.

5. Studiemedel för äldre studerande

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub360,
2003/04:Ub373,
2003/04:Ub381,
2003/04:Ub440 yrkande 1,
2003/04:Ub453,
2003/04:Ub513 yrkande 5 och
2003/04:A370 yrkande 2.

Reservation 3 (fp)

Reservation 4 (kd)

6. Utbetalning av studiemedlens lånedel

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub339.

7. Avskrivning av studielån

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub235,
2003/04:Ub397 yrkande 4,
2003/04:Ub414 yrkande 3 och
2003/04:N335 yrkande 1.

Reservation 5 (fp)

8. Undantag från återbetalningsskyldighet i anslutning till uppdrag inom studentkår

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub261 yrkandena 1 och 2.

Reservation 6 (fp)

9. Bonus vid förtida återbetalning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub264 yrkande 2 och
2003/04:Ub513 yrkande 7.

Reservation 7 (kd)

10. Studiemedelsvillkor för elitidrottare

Riksdagen avslår motion
2003/04:Kr282 yrkande 5.

11. Studier vid Invandrarakademin i Borås

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub349 yrkande 2.

12. Villkor för studiemedel efter graviditet

Riksdagen avslår motion
2003/04:Sf243 yrkande 3.

13. Studiemedelssystemet för funktionshindrade

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub467.

14. Studiestöd för folkhögskolestuderande

Riksdagen avslår motion
2003/04:Kr283 yrkande 2.

15. Studiemedel vid utlandsförlagd svensk högskoleutbildning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub265.

Reservation 8 (m)

Stockholm den 19 februari 2004

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Anna Ibrisagic (m), Louise Malmström (s), Sören Wibe (s), Tobias Billström (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Marie Nordén (s), Axel Darvik (fp) och Håkan Larsson (c).

Redogörelse för ärendet

Under allmänna motionstiden 2003 väcktes 56 motionsyrkanden om studie-
stödsfrågor. Av dessa behandlades 26 i utskottets budgetbetänkande för ut-
giftsområde 2 *Studiestöd* (bet. 2003/04:UbU2). Återstående yrkanden behand-
las här.

Först tar utskottet upp ett yrkande som gäller studiebidragssystemet för
ungdomar. Därefter behandlas i tur och ordning ett yrkande om ett nytt studi-
emedelssystem, yrkanden om tolvterminersregeln vid beviljande av studie-
medel, om studiefinansiering vid utbildning till teckenspråkstolk, dövblind-
tolk och vuxendövtolk, om studiemedel för äldre studerande, om utbetalning
och återbetalning av studiemedel och till sist några övriga frågor.

Utskottets överväganden

Studiebidragssystemet för ungdomar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att konsekvenserna av att studiebidrag utgår endast tio månader per år skall kartläggas, eftersom beredning pågår av Studiehjälpstudierens betänkande.

Motion och utskottets ställningstagande

Att få sommarjobb som 16- eller 17-åring kan vara besvärligt, heter det i motion 2003/04:Ub312 (s). Med tanke på vad tonåringar kostar för en familj kan det uppstå ekonomiska problem för föräldrarna, eftersom studiebidrag till skillnad från barnbidrag inte utgår under årets alla månader. Motionärerna vill att regeringen skall kartlägga konsekvenserna av att studiebidrag utgår endast under tio månader per år, så att det finns ett underlag när framtida höjningar av barn- och studiebidrag diskuteras.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Studiehjälpstudierens föreslår i sitt betänkande *Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier* (SOU 2003:28) att barnbidrag skall lämnas fram till 18 år och att därefter studiebidrag skall lämnas i tolv månader per år längst t.o.m. det första kalenderåret det år då den unge fyller 20. Förslaget bereds i Utbildningsdepartementet.

Nytt studiemedelssystem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Moderaternas yrkanden om ett nytt studiemedelssystem.

Jämför *reservation 1 (m)*.

Motioner och utskottets ställningstagande

Moderata samlingspartiet skriver i motionerna 2003/04:Ub212 (delvis) och 2003/04:Ub385 yrkande 1 att det nuvarande studiemedelssystemet inte är hållbart, särskilt när det gäller skuldsättningsproblematiken. De anser att det är nödvändigt med ett reformerat studiemedelssystem som är långsiktigt, hållbart och överblickbart. Ett nytt system skall enligt motionärerna uppfylla följande principer:

- Det skall vara ekonomiskt hållbart, överblickbart både för studenten och samhället samt fullt ut finansierat.

- Högre utbildning skall löna sig även ekonomiskt; genom att ta bort fribeloppet kan man minska studenternas skuldsättning.
- Systemet skall bidra till att motverka social snedrekrytering.
- Skulderna skall betalas tillbaka.
- Systemet skall skilja mellan sådan finansiering som är relaterad till studierna och sådant som inte direkt kan hänföras dit, t.ex. bostad under studietiden.
- Alla studenter skall ha rätt till privatekonomisk rådgivning.
- Även längre studier skall kunna finansieras med studiemedel och de som så vill skall kunna erbjudas studiemedel i mer än tio månader per år.
- Centrala studiestödsnämnden (CSN) skall konkurrensutsättas genom att man skapar möjligheter för de studenter som vill att få sina studielån via sin bank.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Det studiemedelssystem som infördes den 1 juli 2001 efter förslag i proposition 1999/2000:10 *Ett reformerat studiestödssystem* (bet. UbU7, rskr. 96) har till uppgift att bidra till att förverkliga utbildningspolitikens mål. Studiestödet skall verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildningen. Det skall vidare ha en utjämnande verkan mellan individer och grupper i befolkningen och därmed bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet skall ha en god effekt på samhällets ekonomiska hushållning över tiden. Utgångspunkten i det nya systemet är att studielån i princip alltid skall betalas tillbaka.

Det nya systemet har nu varit i funktion i drygt två och ett halvt år. Utskottet anser inte att det finns underlag för att påstå att systemet inte skulle vara samhällsekonomiskt hållbart. Det är nödvändigt att i systemet ha ventiler för den situationen att en student t.ex. på grund av sjukdom inte kan återbetala sitt studielån helt. Fribeloppet har höjts kraftigt. Att helt avskaffa fribeloppet skulle medföra stora ökningar av statens utgifter, vilket utskottet inte kan ställa sig bakom. Eftersom studiemedel kan lämnas för varje vecka som studenten deltar i utbildning finns det inte i studiemedelssystemet något som hindrar studier under mer än tio månader av året. En begränsning av den tid som en student maximalt kan få studiemedel för är nödvändig, bl.a. för att hålla tillbaka skuldsättningen. Utskottet återkommer till den frågan längre fram i detta betänkande. Studiemedel utbetalas till ett konto i den bank som studenten själv väljer. Bankerna erbjuder i dag privatekonomisk rådgivning till sina kunder.

Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte uttala sig för en utvidgad möjlighet till dispens från tolvterminersregeln.

Jämför *reservation 2 (fp, kd, c)*.

Gällande bestämmelser

För eftergymnasiala studier på heltid kan en student få studiemedel i högst 240 veckor, vilket motsvarar tolv terminer à 20 veckor. Om det finns synnerliga skäl får studiemedel lämnas under längre tid (3 kap. 8 § studiestödslagen, 1999:1395).

I den tidigare studiestödslagen (1973:349) fanns en motsvarande bestämmelse. Där var kravet för att lämna studiemedel under längre tid att det fanns särskilda skäl.

Motioner och utskottets ställningstagande

Folkpartiet anser enligt motion 2003/04:Ub396 yrkande 10 att begränsningar måste finnas, inte minst av ekonomiska skäl. Samtidigt är det viktigt att CSN kan vara generös och ge dispens till studenter som har någon eller några terminer kvar av sin utbildning när de har kommit upp i det maximala antalet studiemedelsberättigade terminer. En utvidgad dispensmöjlighet skall enligt motionärerna kombineras med krav på ökade återbetalningsbelopp.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub513 yrkande 6 att kravet på synnerliga skäl för att dispens skall kunna ges skall ändras till krav på särskilda skäl. Alla som har gått fyra år eller mer på en lång sammanhållen utbildning skall ha möjlighet att få dispens enligt de tidigare reglerna för att kunna slutföra sin utbildning, heter det i motionen.

I motion 2003/04:Ub410 (s) föreslår motionären att regeringen skall följa upp konsekvenserna av de nuvarande dispensreglerna, som kan leda till att en student på en lång utbildning som läkarlinjen kan tvingas avbryta studierna före examen, om dispens inte ges.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Motsvarande yrkanden behandlades av riksdagen i samband med budgeten för 2003 och avslogs då. Som nyss sagts är en grundprincip för det nya studiemedelssystemet att studielånen i normalfallet skall betalas tillbaka, vilket ger anledning att begränsa skuldsättningen. Utskottet instämmer även nu i den bedömning som Högskoleverket gjort, nämligen att det behövs förbättrad information till blivande studenter, så att de förstår villkoren för studiestöd och kan planera sina studier på ett realistiskt sätt (bet. 2002/03:UbU2 s. 20 f.).

Studiefinansiering vid utbildning till teckenspråkstolk, dövblindtolk och vuxendövtolk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om studiefinansieringsproblem vid viss tolkutbildning, eftersom frågan är under beredning.

Gällande bestämmelser

Den som redan har en treårig gymnasieutbildning eller motsvarande kan få studiemedel för högst 80 veckors ytterligare studier på gymnasienivå. Om man saknar treårig gymnasieutbildning kan studiemedel beviljas för högst 120 veckors gymnasiala studier.

Motion och utskottets ställningstagande

I motion 2003/04:Ub296 (s) lyfter motionären fram **problemen med studiefinansieringen för vuxna som utbildar sig till teckenspråks- eller dövblindtolk eller till tolk för vuxendöva**. Problem uppstår för dem som börjat studera som vuxna och efter något år på komvux beslutar sig för att utbilda sig till vuxendövtolk. I alltför många fall upptäcker de att de kan få studiemedel för andra och tredje året av denna utbildning, men inte för det första. Det råder stor brist på tolkar med teckenspråkskompetens, och bristen kommer med största sannolikhet att bli ännu större framöver, framhåller motionären.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Utbildningen till vuxendövtolk bedrivs – liksom utbildning till teckenspråkstolk och till dövblindtolk – vid folkhögskolor. För yrket vuxendövtolk är utbildningen treårig och bygger på gymnasiekompetens eller motsvarande. Det första av dessa tre år räknas som gymnasial utbildning, och faller därmed under de begränsningar som gäller för studiemedel vid gymnasiala studier.

Bestämmelserna om vilken utbildning vid folkhögskola som berättigar till studiemedel under villkoren för eftergymnasiala studier respektive villkoren för gymnasiala studier har fastställts av regeringen och finns i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655). Regeringens beslut grundades på en genomgång tillsammans med Folkbildningsrådet. I dag gäller enligt bestämmelsen att yrkesutbildning vid folkhögskola som omfattar högst 80 veckor och utgör en påbyggnad på treårig gymnasieutbildning i studiemedelshänseende räknas som eftergymnasial utbildning.

Utskottet har erfårit att Tolk- och översättarinstitutet, Folkbildningsrådet och CSN har ingett en gemensam skrivelse till regeringen om studiestödsnivå för utbildningar vid folkhögskola till tolk för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade (dnr U2003/4888/SV). Ärendet bereds inom Utbildningsdepartementet. Den utredning som regeringen i december 2003 tillsatte för att göra en översyn av teckenspråkets ställning skall enligt direktiven bl.a. analysera orsakerna till bristen på sökande till tolkutbildning (dir. 2003:169). Mot bakgrund av vad som således pågår utgår utskottet från att

studiefinansieringsproblemen för studerande i de berörda tolkutbildningarna kommer att få en lösning.

Studiemedel för äldre studerande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte uttala sig för en översyn av åldersgränsen för att få studiemedel respektive av reglerna för avtrappning av studielån från 41 års ålder.

Jämför *reservationerna 3 (fp) och 4 (kd)*.

Gällande bestämmelser

Studiemedel får lämnas längst t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 50 år. Studiemedel i form av studiebidrag kan därutöver lämnas för viss yrkesinriktad utbildning inom bristyrkesområden, dock längst t.o.m. det kalenderår då studenten fyller 55 år.

Rätten att få studielån begränsas successivt fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 41 år. Fram t.o.m. 50 år finns dock rätten att få studiebidrag.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Folkpartiet anser att 41-årsgränsen av uppenbara samhällsekonomiska och andra skäl inte kan avskaffas. Däremot kan man enligt deras mening överväga att skapa vissa utökade möjligheter för äldre studerande att få studiemedel för enstaka terminer av yrkesinriktad utbildning som syftar till att öka deras kompetens så att de kan bli kvar i arbetslivet. Vid 41 års ålder kan man ha 60 % av sitt arbetsliv framför sig, skriver de i motion 2003/04:A370 yrkande 2. Folkpartiet föreslår att denna fråga skall bli föremål för en grundlig utredning.

Kristdemokraterna pekar i motion 2003/04:Ub513 yrkande 5 på att genomsnittsåldern generellt blir allt högre, att det ständigt talas om livslångt lärande och att pensionsåldern har höjts. De föreslår en översyn av åldersgränsen för när en person senast kan påbörja studier med studiestöd.

I motionerna 2003/04:Ub360 (fp), 2003/04:Ub373 (s), 2003/04:Ub440 (s) yrkande 1 och 2003/04:Ub453 (s) föreslås att regeringen skall se över den gällande åldersgränsen. Motionärerna hänvisar till betydelsen av livslångt lärande och till att man vid 50 års ålder har många år i arbetslivet framför sig. I motion 2003/04:Ub381 (s) föreslås att möjligheten till flexibilitet och individuella bedömningar för att underlätta vuxenstudier skall ses över.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Den övre åldersgränsen för studiemedel höjdes i och med studiemedelsreformen 2001 från 45 till 50 år. Den successiva avtrappningen av rätten till studielån fr.o.m. 41 års ålder är motiverad av principen att studielånen normalt skall återbetalas i sin helhet. Att göra studiemedel tillgängliga för stu-

derande över 50 års ålder skulle självfallet medföra påtagliga utgiftsökningar för staten. Utskottet har noterat att Studiesociala utredningen i sitt nyligen framlagda betänkande *Studierande och trygghetssystemen* (SOU 2003:130) konstaterar att åldersgränserna i det nuvarande studiemedelssystemet försvårar för personer att återkomma i studier och delta i livslångt lärande. Betänkandet bereds nu i Regeringskansliet. Frågan om individuellt kompetenssparande bereds likaså inom Regeringskansliet. Utbildningsministern sade i ett frågesvar i december 2002 att frågan om hur förutsättningarna för ett livslångt lärande skall förbättras måste ses i ett bredare perspektiv än vad studiestödsystemet medger (svar på fr. 2002/03:236). Utskottet instämmer i detta.

Utbetalning och återbetalning av studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om utbetalning av studiemedel, avskrivning av studielån, återbetalning av studielån för studentkårsaktiva och bonus vid förtida återbetalning.

Jämför *reservationerna 5 (fp), 6 (fp) och 7 (kd)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

I motion 2003/04:Ub339 (c) tar motionärerna upp ordningen för **utbetalning av studiemedlens lånedel**. I samband med terminsslut kan situationer uppstå då det är långa uppehåll mellan utbetalningarna, vilket ibland ställer till med problem för den enskilda studenten. Motionärerna anser att det borde utredas om möjligheter finns att individualisera utbetalningen av lånedelen, så att var och en får välja hur lånedelen av studiemedlen skall betalas ut – alltsammans vid terminens början eller utspritt.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Utbetalning av studiemedel – utan skillnad mellan lånedel och bidragsdel – sker förskottsvis varje månad. Utbetalningarna omfattar normalt fyra veckobelopp. Med stöd av bemyndigande i studiestödsförordningen (2000:655) har CSN utfärdat föreskrifter om utbetalning av studiemedel. Utskottet anser inte att riksdagen bör begära utredning i denna fråga.

Förslag som gäller **avskrivning av studielån** tas upp i flera motioner.

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub414 yrkande 3 att regeringen skall utreda införande av examensbonus för studenter i form av en viss avskrivning av studieskulden. Studenter borde få en extra stimulans att vara flitiga och fullfölja sin studier, heter det i motionen.

I motionerna 2003/04:Ub235 (kd), 2003/04:Ub397 (fp) yrkande 4 och 2003/04:N335 (mp) yrkande 1 föreslås försöksverksamhet eller utredning av möjligheterna att avskriva studieskulder för akademiker som bosätter sig i glesbygden respektive i avfolkningshotade kommuner.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Folkpartiets förslag om examensbonus behandlades även vid förra riksmötet (bet. 2002/03:UbU7 s. 17 f.). Utskottet pekade då på ett antal förhållanden som förklarar att ganska många studenter lämnar högskolan utan att ha avlagt examen – förklaringar som inte handlar om bristande flit hos studenterna. Vidare pekade utskottet på att det också spelar stor roll vilken värdering som görs på arbetsmarknaden av att examen är avslutad eller inte. Förhållandet mellan antalet helårsstudenter och antalet helårsprestationer är ett viktigt mått på effektiviteten i högskoleutbildningen. Denna kvot har de senaste åren i genomsnitt legat på 0,83 och tenderar inte att förändras. Utskottet anser liksom förra året att det inte finns anledning att begära en utredning om examensbonus.

Motionsyrkanden om avskrivning av studieskulder för akademiker som bosätter sig i glesbygd behandlades också förra året av riksdagen. Utskottet hänvisade då till den pågående utredningen om rörlighetsstimulanser (dir. 2002:80). Utredningen redovisade uppdraget i april 2003 i betänkandet *Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt* (SOU 2003:37). Där beskrivs de åtgärder som prövats i Nordnorge och som bl.a. har innefattat nedskrivning av studielån. Utredningen har dock inte valt att föreslå någon sådan åtgärd för svensk del. Utskottet har erfarit att ärendet bereds inom Regeringskansliet med sikte på den proposition om arbetsmarknadspolitik som är aviserad till maj detta år.

I motion 2003/04:Ub261 (fp) föreslås att en *student som arbetar på heltid i en studentkår skall undantas från skyldigheten att påbörja återbetalning* av sina studielån vid ingången av det kalenderår som infaller tidigast sex månader efter den senaste termin som studenten haft studiemedel (yrkande 1). De nuvarande reglerna kan innebära att en sådan student måste börja återbetalningen medan hon eller han gör studieuppehåll för att utöva sitt kåruppdrag. Motionären vill också att de som gjort uppehåll i studierna för att fullgöra ett kåruppdrag inte skall gå miste om den minst sex månader långa fristen innan de måste börja återbetalningen (yrkande 2).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

En låntagare i studiemedelssystemet får inte någon ny återbetalningsfri tid, om han eller hon redan har blivit återbetalningsskyldig på lånen. Däremot kan studenten ansöka om att få årsbeloppet som skall återbetalas nedsatt på grund av studier. Nedsättning kan beviljas så länge låntagaren får studiemedel. Det som motionären föreslår skulle innebära en särbehandling av kåraktiva i jämförelse med vad som gäller för studenter som gör studieuppehåll av andra skäl. Utskottet anser inte att det skulle bidra till ett rättvist studiestödssystem.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub513 yrkande 7 att ett system för att ge *bonus* till den som *återbetalar studielån i förtid* skall utarbetas. Samma förslag framförs i motion 2003/04:Ub264 (kd) yrkande 2. Ett sådant bonussystem skulle innebära en nettobesparing för staten.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Samma förslag har behandlats av riksdagen flera gånger, senast i betänkandet 2002/03:UbU7. Liksom då hänvisar utskottet till att regeringen redan

med nuvarande bestämmelser har möjlighet att föreskriva om premier till låntagare som betalar tillbaka större belopp än det fastställda årsbeloppet. Det bör ankomma på regeringen att bedöma om det i dagsläget skulle vara till fördel för staten att göra det.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om villkoren för studiefinansiering för elitidrottare, studerande vid Invandrarakademin i Borås, studenter som blir gravida, studerande vid folkhögskolor, studerande med funktionshinder och studenter vid utlandsförlagd svensk utbildning.

Jämför *reservation 8 (m)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:Kr282 yrkande 5 ett tillkännagivande om *studiemedelsvillkor m.m. för elitidrottare*. Enligt motionärerna bör elitidrottare kunna få dispens från kraven på studieresultat inom viss tid, så att de kan hålla en lägre studietakt och ändå behålla studiemedlen. I konsekvens med detta bör de också kunna få studiemedel under längre tid än tolv terminer. Motionärerna förordar även s.k. ordsföreträdare för elitidrottare, dvs. att en högskolestuderande som är utövare av elitidrott skall få möjlighet att byta till den studieort där de bästa tränings- och tävlingsförutsättningarna finns.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Ett likalydande yrkande behandlades vid förra riksmötet och även flera gånger tidigare. Liksom tidigare anser utskottet att idrottsutövning på elitnivå inte bör föranleda större skuldsättning för studenten än normalt, vilket skulle bli konsekvensen om motionärernas förslag genomförs. I fråga om ordsföreträdare konstaterar utskottet att Högskoleverket har funnit att sådant inte är förenligt med gällande bestämmelser om antagning till grundläggande högskoleutbildning. Tillträdesbestämmelserna till högskolan är för närvarande under utredning (dir. 2003:38 och 107). Utredningen skall redovisas inom kort och kommer därefter att följas av beredning i Regeringskansliet.

I motion 2003/04:Ub349 (fp) yrkande 2 tar motionären upp problemen för dem som bedriver *studier vid Invandrarakademin i Borås*. Enligt motionen kommer studenterna vid Invandrarakademin i fortsättningen inte att få aktivitetsstöd, utan kommer att tvingas att leva på försörjningsstöd. Motionären anser att förutsättningarna när det gäller ekonomisk kompensation till dessa studerande måste förändras så att de får möjlighet till ekonomisk försörjning.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Invandrarakademin i Borås utgör ett värdefullt exempel på ansträngningar att ta till vara invandrade akademiker som en resurs i det svenska samhället. Invandrarakademin är ett projekt som Högskolan i Borås bedriver i samarbete med näringsliv och arbetsliv. Högskolan anhöll i juni 2002 om medel till och ett särskilt uppdrag att genomföra detta projekt. På tilläggsbudget för 2002 tilldelades Högskolan i Borås 3,5 miljoner kronor för att möjliggöra åtgärder för att ge invandrade akademiker ökade möjligheter till att komplettera sin utbildning och för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden (prop. 2002/03:1, bet. FiU11, rskr. 31). I högskolans ansökan om medel angavs att parterna i projektet skulle stå för ersättning till deltagarna i form av introduktionsersättning, aktivitetsstöd och/eller socialbidrag.

Det är enligt utskottets mening viktigt att angelägen verksamhet som den vid Invandrarakademin i Borås inte spolieras genom oklarhet om de ekonomiska förutsättningarna för deltagarna. Aktivitetsstöd är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som inte tillhör utbildningsutskottets ansvarsområde. För kurser inom högskolan kan deltagarna få studiemedel. Dock gäller för den som inte är svensk medborgare att CSN först måste pröva om den sökande har principiell rätt till svenskt studiestöd. Det förutsätter enligt studiestödslagen (1999:1395) att han eller hon har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Motion 2003/04:Sf243 (kd) tar i yrkande 3 upp **villkoren för studiemedel efter graviditet**. Det måste vara möjligt och normalt att kunna göra studieuppehåll därför att man får barn. Studielånssystemet måste ändras så att det inte automatiskt straffar dem som presterar mindre på grund av barnafödande, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Ett likalydande yrkande behandlades vid förra riksmötet (bet. 2002/03:UbU2 s. 26). Utskottet hänvisade då till den studiesociala utredning som pågick. Den har numera redovisat uppdraget i betänkandet *Studerande och trygghetssystemen* (SOU 2003:130). Utredaren skriver att ett effektivt sätt att gynna ökat barnafödande bland personer som är i studier vore att förbättra nivåerna i föräldrapenningen. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

Studiemedel utgår i princip inte under studieuppehåll. Studenter som får barn under studietiden är ofta berättigade endast till föräldrapenning på grundnivån. Den 1 januari 2004 höjdes grundnivån i föräldrapenningen från 150 till 180 kr per dag. Den som fortsätter studierna direkt efter att ha fött barn (och alltså inte gör studieuppehåll) eller som drabbas av hälsoproblem under graviditet, kan åberopa dessa förhållanden vid eventuell ansökan om fortsatta studiemedel. Vid bedömningen av om en student skall få fortsatta studiemedel med hänsyn till uppnådda studieresultat tar man hänsyn till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultaten. Som sådant förhållande räknas enligt CSN bl.a. egen sjukdom, vård av sjukt barn och barnpassningssvårigheter. Studiehindren bör dock i huvudsak ha övervunnits för att studiemedel skall kunna beviljas.

I motion 2003/04:Ub467 (s) föreslås en översyn av hur *studiemedelssystemet fungerar för funktionshindrade*. Ett hinder för studenter med funktionshinder är retroaktiv utbetalning av studiestöd, ett annat är alltför snäva tidsramar för när kurser och studiepoäng skall ha uppnåtts för att studiemedel skall kunna betalas ut, skriver motionärerna. De hävdar också att medicinskt funktionshindrade har svårt att studera i samma takt som helt friska personer, men att situationen för den gruppen inte beaktas.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Studiestödslagen (1999:1395) föreskriver att vid bedömningen av om tidigare studieresultat är tillräckliga för att nya studiemedel skall kunna beviljas, skall hänsyn tas till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultaten (3 kap. 7 §). CSN har utfärdat allmänna råd i anslutning till denna lagbestämmelse. Där skriver CSN att hänsyn också skall tas till om den studerande har ett funktionshinder som påtagligt medför att studierna fördröjs. Prognosen måste emellertid tyda på att studierna kommer att kunna fullföljas (CSNFS 2001:1).

Utbetalning av studiemedel sker förskottsvis varje månad (3 kap. 39 § studiestödsförordningen, 2000:655).

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta ansvar för att närmare definiera vilka som skall räknas som funktionshindrade. Det bör i stället åvila den berörda centrala myndigheten, dvs. CSN.

Enligt motion 2003/04:Kr283 (fp) yrkande 2 behövs det förändringar i regelverken för *studiestödet* när det gäller *folkhögskolestuderande*. I dag finns det enligt motionärerna en uppsjö av alternativ, och det är svårt för den sökande att hålla reda på vad som är tillämpligt för just henne eller honom. Vissa omfattas av åldersskäl inte av det reguljära studiestödet. Invandrare kan behöva en längre studietid än vad aktuellt studiestöd ger möjlighet till. För studerande med försörjningsansvar skulle ett beslut om studiefinansiering som avser hela studietiden vara en stor förbättring, enligt motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Den reform av studiestödet som genomfördes den 1 juli 2001 innebar en väsentlig förenkling av studiestödssystemet, jämfört med vad som gällde tidigare. Ett huvudmotiv för reformen var att komma till rätta med splittringen och komplexiteten i det tidigare systemet. Frågan om den övre åldersgränsen för studiemedel har utskottet behandlat tidigare i detta betänkande.

Vuxna över 25 år som studerar på grundläggande eller gymnasial nivå vid en folkhögskola kan i många fall beviljas studiemedel med en högre bidragsdel än den som gäller för eftergymnasiala studier, nämligen ca 82 % i stället för ca 34,5 % av totalbeloppet. Den som har beviljats studiemedel med högre bidragsdel för en viss utbildning och som försätter i denna utbildning har företräde till den högre bidragsdelen. Den bestämmelsen tillgodoser enligt utskottets uppfattning behovet av besked om studiefinansiering för hela studietiden.

Ett undantag från detta utgör rekryteringsbidraget till vuxenstuderande. Den som börjar folkhögskolestudierna med rekryteringsbidrag i 50 veckor

blir för fortsatta studier därefter hänvisad till studiemedel. Frågan om den högre bidragsdelen prövas i så fall först när personen söker studiemedel. Hittills har emellertid regeringen avsatt mer medel till högre bidragsdel än som motsvarats av efterfrågan från sökande.

Motion 2003/04:Ub265 (m) handlar om *studiemedel vid utlandsförlagd svensk utbildning*. Göteborgs universitet har sedan många år förlagt en av sina institutioner till Sussex i England i anslutning till universitetet där. De som läser vid denna institution betraktas som studerande vid Göteborgs universitet och får därför samma studiemedelsbelopp som övriga studenter vid svenska universitet. Svenska studenter som läser vid engelska universitet kan däremot få ett högre lånebelopp, anpassat efter kostnadsläget i Storbritannien. Motionärerna anser att studenter som studerar i andra länder bör ha samma ekonomiska villkor, oavsett på vilka grunder de har antagits till studierna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Motsvarande yrkande har behandlats av riksdagen flera gånger tidigare, senast i betänkande 2002/03:UbU7 s. 13. Liksom tidigare hänvisar utskottet till att bestämmelserna om studiemedelsbelopp skiljer mellan studier vid svensk läroanstalt och studier vid utländsk läroanstalt. De studenter som motionen handlar om studerar vid Göteborgs universitet enligt kursplaner som gäller där. Utskottet anser inte heller nu att riksdagen skall göra något uttalande om att CSN bör ändra de regler som verket, i enlighet med av regeringen givet bemyndigande, har utfärdat och som innebär att en förutsättning för att få studiemedelsbeloppet anpassat till kostnadsläget utomlands är att man är antagen till studier vid ett utländskt universitet.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub212 i denna del och

2003/04:Ub385 yrkande 1.

Ställningstagande

Det behövs av flera anledningar politisk enighet kring ett långsiktigt, hållbart och överblickbart studiefinansieringssystem. Det nya studiemedelssystem som infördes 2001 är inte hållbart, särskilt vad gäller skuldsättningsproblematiken. Regeringen bör konstruktivt söka lösningar till ett heltäckande studiefinansieringssystem som tillgodoser följande avgörande principer:

- Systemet skall vara ekonomiskt hållbart och överblickbart både för den enskilda studenten och för samhället.
- Högre utbildning skall löna sig även ekonomiskt. Studenterna skall ges möjlighet att arbeta utan att få minskade studiemedel, så att de kan minska sin skuldsättning. Frihelppet bör helt tas bort.
- Systemet skall bidra till minskad social snedrekrytering. Många vågar av olika skäl inte ta steget in i den akademiska världen. Det avgörande är att högre studier skall löna sig. Studier utomlands skall inte missgynnas.
- Skulderna skall betalas tillbaka.
- Systemet skall skilja mellan sådan finansiering som är relaterad till studierna och sådan som inte kan direkt hänföras till detta område, t.ex. bostad under studietiden. För sådana kostnader måste särskilda låneformer skapas.
- Alla studenter skall ha rätt till såväl privatekonomisk rådgivning som information om vilken kvalitet olika utbildningar har, innan de fattar ett av de viktigaste investeringsbesluten i sina liv.
- Ett större mått av flexibilitet måste tillåtas, så att även längre studier kan finansieras via studiemedel och de som så vill kan erbjudas studiemedel i mer än tio månader per år.

- CSN måste konkurrensutsättas genom att man skapar möjlighet för de studenter som vill att få sina studielån via sin bank eller annat låneinstitut.

2. Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel (punkt 3) – fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd), Axel Darvik (fp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub396 yrkande 10,

2003/04:Ub410 och

2003/04:Ub513 yrkande 6.

Ställningstagande

Begränsningar i rätten till studiemedel måste finnas, inte minst av ekonomiska skäl. Vi anser dock att skärpningen av villkoren för att få studiemedel utöver tolv terminer har gått för långt. Denna skärpning motverkar arbetet med att bryta den sociala snedrekryteringen, genom att studenternas ekonomiska bakgrund får större betydelse för möjligheten att fullfölja långa universitetsutbildningar. Studenter som efter en eller ett par terminers studier påbörjar en längre högskoleutbildning (exempelvis till läkare) bör genom dispens kunna få studiemedel för att slutföra denna, även om de haft studiemedel i tolv terminer. Studiestödslagets krav på synnerliga skäl för att dispens skall kunna beviljas bör ändras tillbaka till särskilda skäl, som var det som gällde fram till 2001 års studiemedelsreform.

3. Studiemedel för äldre studerande (punkt 5) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:A370 yrkande 2,

bifaller delvis motion

2003/04:Ub373

och avslår motionerna

2003/04:Ub360,

2003/04:Ub381,

2003/04:Ub440 yrkande 1,
2003/04:Ub453 och
2003/04:Ub513 yrkande 5.

Ställningstagande

Möjligheterna till undantag från 41-årsgränsen för studielån bör bli föremål för utredning. Denna gräns kan av uppenbara samhällsekonomiska skäl inte avskaffas. Stora lån skall inte kunna tas upp så sent att det inte finns realistisk möjlighet för låntagarna att betala tillbaka dem under resten av yrkeslivet. Vad som däremot kan övervägas är att skapa vissa utökade möjligheter att få studielån för enstaka terminer av yrkesinriktad vidareutbildning som syftar till att öka kompetensen hos den enskilde så att han eller hon kan bli kvar i arbetslivet. Frågan kräver en grundlig utredning för att finna den avvägning som bättre än dagens regler stöder arbetslinjen.

4. Studiemedel för äldre studerande (punkt 5) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub513 yrkande 5
och bifaller delvis motionerna
2003/04:Ub360,
2003/04:Ub373,
2003/04:Ub381,
2003/04:Ub440 yrkande 1,
2003/04:Ub453 och
2003/04:A370 yrkande 2.

Ställningstagande

I vårt land där genomsnittsåldern generellt blir allt högre, där det ständigt talas om det livslånga lärandet och där pensionsåldern har höjts finns det en åldersgräns för när en person senast kan påbörja studier med studiestöd. Denna åldersgräns kan ifrågasättas. En översyn bör göras på detta område.

5. Avskrivning av studielån (punkt 7) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub414 yrkande 3

och avslår motionerna

2003/04:Ub235,

2003/04:Ub397 yrkande 4 och

2003/04:N335 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är mycket viktigt för samhället, och inte minst för den studerande själv, att inledda högskolestudier avslutas med en examen. Studenter borde få en extra stimulans att vara flitiga och fullfölja sina studier. En möjlighet är att införa en examensbonus i form av viss nedskrivning av studieskulder. Motsvarande system kan införas också för doktorander som disputerar. Detta skulle främja effektivitet i utbildningen utan att högskolorna tvingas att tumma på kvalitetskraven. Möjligheterna att införa ett sådant system bör utredas snarast.

6. Undantag från återbetalningsskyldighet i anslutning till uppdrag inom studentkår (punkt 8) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub261 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Studentkårens verksamhet är viktig för lärosätena. Det skulle knappast medföra några oöverstigliga kostnader för staten att medge de undantag från återbetalningsreglerna som motionären föreslår. Regeringen bör ändra studiestödsförordningen så att studenter som gör studieuppehåll för att på heltid arbeta inom sin studentkår inte behöver påbörja återbetalningen av sitt studielån under den tid de fullgör sitt studentkårsuppdrag, och så att dessa studenter inte går miste om tidsfristen på sex månader innan återbetalningen måste påbörjas.

7. Bonus vid förtida återbetalning (punkt 9) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub264 yrkande 2 och

2003/04:Ub513 yrkande 7.

Ställningstagande

Vid två tillfällen, nämligen under andra halvåret 1983 och under hela 1986, erbjöds låntagare att mot en premie frivilligt i förtid återbetala sin studieskuld. Premien var mellan 5 och 20 % beroende på antalet återstående betalningar. Ett sådant bonussystem ökar de förtida återbetalningarna till staten och minskar avskrivningarna, dvs. det innebär netto en besparing för staten. Därför bör på nytt någon form av bonussystem utarbetas och genomföras snarast.

8. Studiemedel vid utlandsförlagd svensk högskoleutbildning (punkt 15) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub265.

Ställningstagande

Det är viktigt att svenska studenter kan få ekonomiska möjligheter att studera vid utländska universitet och att studenter från andra länder får erfarenheter och kunskap från svenska universitet. Svenska studenter kan numera få studiemedel för studier utomlands, vilket är bra. Det finns dock ingen anledning att diskriminera studenter som deltar i utbildning som ett svenskt universitet har förlagt utomlands, såsom nu sker med studenter som läser vid Göteborgs universitets filial i England. Dessa får inte möjlighet till studielån av samma omfattning som svenska studenter som läser vid brittiska universitet. Studiemedelsförordningen bör snarast ändras så att studenter inte missgynnas ekonomiskt om de väljer att studera vid sitt eget universitets utlandsfilial.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i yttrandet.

1. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Folkpartiet har varit kritiskt till det nya studiestödssystem som infördes den 1 juli 2001. Vi har i våra budgetmotioner föreslagit en höjning av totalbeloppet per månad med 200 kr och en höjning av fribeloppet från 250 % till 300 % av prisbasbeloppet. Det är enligt vår mening orättvist att personer som är över 25 år och redan har gjort sitt inträde på arbetsmarknaden skall gynnas i studiestödssystemet. Vi har därför motsatt oss det rekryteringsbidrag som riktas till denna grupp, och vill i stället ge studenter som har barn möjlighet till tilläggsån om 3 000 kr per månad.

2. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – kd

av Inger Davidson (kd).

Ett högre bidrag kombinerat med borttaget inkomsttak ger möjlighet att minska studielånen. Kristdemokraterna har i sin långtidsbudget beräknat medel för att med början höstterminen 2005 successivt höja bidragsdelen i studiemedlen till att utgöra hälften av totalbeloppet. Vi har också föreslagit att inkomsttaket – fribeloppet – skall tas bort, vilket skall kompletteras med höga krav på studieresultat och principen att lånen skall betalas tillbaka. Uppmuntran i kombination med krav när det gäller studieresultat är en god modell för framtidens studiestöd. Det nya studiestödssystemet för universitets- och högskolestudier skall enligt vårt förslag införas från höstterminen 2005. Centrala studiestödsnämnden, CSN, har under flera år dragits med problem. Det har föranlett Riksdagens revisorer att granska CSN närmare. Kristdemokraterna har instämt i de förslag till förbättringar som togs upp i Riksdagens revisorers rapport 2002/03:RR15. På ett principiellt plan bör CSN inte budgetera med intäkter från påminnelseavgifter: CSN och regeringen måste ta fram en bättre plan för hur man skall hantera hård arbetsbelastning. För att minska risken att studenterna blir lidande bör regelverket runt studiestödet förenklas så långt möjligt och en större del av ärendehantering inriktas mot efterkontroll snarare än förhandsprövning. Slutligen är det principiellt tveksamt att i sin budget ha förväntan på att studenterna skall misslyckas med att i tid betala sina studielån.

3. Nytt studiemedelssystem (punkt 2) – c

av Håkan Larsson (c).

Centerpartiet arbetar för ett nytt och förbättrat studiefinansieringssystem. Enligt vår uppfattning bör bidrag och lån utgöra vardera 50 % av totalbeloppet i studiemedelssystemet. Återbetalningen utformas som ett modifierat annuitetslån på 20–25 år och fribeloppet uppgår till två basbelopp. Detta förslag innebär att skuldbördan blir hanterlig för alla studenter och att möjligheten att undvika lån blir större genom höjt fribelopp.

Ett studiefinansieringssystem måste vara hållbart och förutsägbart över tiden, såväl för den enskilde studenten som för staten. Med ett nytt system i enlighet med denna modell kan också den sociala snedrekryteringen minskas. I förening med Centerpartiets skatteförslag kommer denna modell att möjliggöra för stora grupper att minska sin lånebörda. Därmed blir det också lättare för personer från studieovana hem att ta steget in i högskolan. Så fort samhällsekonomi ger utrymme är det prioriterat att höja totalbeloppet i studiemedelssystemet.

4. Studier vid Invandrarakademien i Borås (punkt 11) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Invandrarakademien i Borås har blivit en mycket framgångsrik verksamhet. Ett tecken på det är att den anlitas av kommuner från hela Sverige för att validera utbildningsbakgrunden för personer med utländsk bakgrund. En annan del av verksamheten är att ett 20-tal personer tas in varje termin på en utbildning som skall komplettera deras utländska högskoleutbildning. Erfarenheterna visar att andelen som avslutar utbildningen framgångsrikt är mycket hög och att de flesta får arbete efteråt. En anledning till att verksamheten är framgångsrik är den intagningsprocedur som föregår utbildningen. De som antas måste ha en utländsk examen, goda kunskaper i svenska och i intervjuer visa att de har den motivation som krävs för att klara utbildningen. Folkpartiet finner erfarenheterna från Invandrarakademien vid Högskolan i Borås intressanta och det vore angeläget att sprida erfarenheterna därifrån till fler högskolor. Det borde genomföras en inventering och utvärdering av högskolornas tillvägagångssätt för att validera utländska examina och genomföra kompletteringsutbildningar för akademiker med utländsk bakgrund.

Sedan tre terminer tillbaka bedrivs aspirantutbildning vid Linköpings universitet och Malmö högskola för att förbättra långtidsarbetslösa invandrade akademikers chanser att få inträde i arbetslivet. En del av studenterna som följer denna utbildning riskerar att inte kunna fullfölja sina studier därför att de tidigare beräknade arbetsmarknadsåtgärderna – mest aktivitetsstöd – inte omfattar hela den period som de behöver ägna åt studier och praktik innan de får behörighet t.ex. som lärare eller tar en annan yrkesexamen. Många aspiranter har inte möjlighet att kommande terminer finansiera fortsatta studier med studiemedel. En del av dem har passerat 50-årsgränsen, men kan självklart arbeta i 10 eller 15 år efter avslutad utbildning. Andra har tvingats dra på

sig skulder under sina tidigare försök att etablera sig i arbetslivet (hemutrustningslån, studielån för fördjupade kurser i svenska eller andra lån tagna för att finansiera AMS-utbildningar som kommunerna inte betalade för) och de kan inte klara den ytterligare skuldsättning som de skulle ådra sig genom att använda studiemedel.

Varje invandrad akademiker som får inträde i det svenska yrkeslivet är en direkt social, ekonomisk och politisk vinst för hela samhället. Aspirantutbildningen i Malmö och Linköping liksom Invandrarakademien i Borås utgör goda förebilder som inte bör få spolieras av att deltagarna inte får realistiska möjligheter att försörja sig under hela studietiden.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2003

2003/04:Ub212 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av ett reformerat studiemedelssystem med anledning av Riksdagens revisorers förslag angående CSN:s handläggningstider och tillgänglighet.

2003/04:Ub235 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheten att avskriva statliga studielån för ungdomar som väljer att bo och arbeta i glesbygden och att detta finansieras inom ramen för studiefinansieringssystemet.

2003/04:Ub261 av Karin Granbom (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte göra studenter som på fulltid arbetar kåraktivt återbetalningsskyldiga under fullgörandet av sina studentkårsuppdrag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett uppehåll i studierna för att fullgöra ett kåruppdrag inte vid senare tillfälle skall innebära att studenten mister den minst sex månader långa återbetalningsdispensen.

2003/04:Ub264 av Tuve Skånberg och Per Landgren (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mot en bonus ge möjlighet för dem som önskar att i förtid återbetala sina studieskulder.

2003/04:Ub265 av Anita Sidén och Elizabeth Nyström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra studiemedelssystemet vid institutioner utomlands.

2003/04:Ub296 av Ulla Wester (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om problemen med studiefinansieringen för teckenspråks- och dövblindtolkar samt för vuxendövtolkar.

2003/04:Ub312 av Carina Adolfsson Elgestam och Carina Ohlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av studiebidragssystemet för ungdomar.

2003/04:Ub339 av Claes Västerteg och Roger Tiefensee (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheterna till en individualiserad utbetalning av lånedelen i studiemedlen.

2003/04:Ub349 av Anne-Marie Ekström (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillförsäkra studenter vid Invandrarakademien i Borås möjlighet till egen försörjning.

2003/04:Ub360 av Gunnar Nordmark (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning av studiestödssystemet för äldre studerande.

2003/04:Ub373 av Britta Rådström och Carin Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om livslångt lärande.

2003/04:Ub381 av Anne Ludvigsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad flexibilitet och individuella bedömningar i studiestödssystemet.

2003/04:Ub385 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av ett reformerat studiemedelssystem.

2003/04:Ub396 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om mer generösa dispensregler.

2003/04:Ub397 av Hans Backman m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att bedriva försöksverksamhet med avskrivning av studieskulder för akademiker som tar arbeten i glesbygd, exempelvis i Norrland.

2003/04:Ub410 av Conny Öhman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att regeringen följer upp konsekvenserna av de nuvarande dispensreglerna.

2003/04:Ub414 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda en examensbonus för studenter.

2003/04:Ub440 av Catherine Persson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla nya system för studiefinansiering för vuxna.

2003/04:Ub453 av Lars U Granberg och Lennart Klockare (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att man bör överväga en översyn av studiefinansieringsmöjligheterna för personer över 45 år.

2003/04:Ub467 av Lars U Granberg och Birgitta Ahlqvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör överväga en översyn av hur studiemedelssystemet och stödet för funktionshindrade fungerar på universitets- och högskolenivå.

2003/04:Ub513 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av den bortre åldersgränsen för studiemedel.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återinföra de tidigare reglerna för dispens för extra studiemedel.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en bonus för den som i förtid återbetalar sina studieskulder.

2003/04:Sf243 av Tuve Skånberg (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utforma studiemedelssystemet så att det inte missgynnar den som blir gravid.

2003/04:Kr282 av Kent Olsson m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studiemedel, studietid i högskolan samt ordsföreträdare för elitidrottare.

2003/04:Kr283 av Linnéa Darell och Karin Granbom (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förändringar i regelverken rörande folkhögskolestuderandes villkor.

2003/04:N335 av Ingegerd Saarinen och Lotta N Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda effekterna av en avskrivning av studielånen för de nytexaminerade akademiker som flyttar till avfolkningshotade kommuner.

2003/04:A370 av Bo Könberg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om utredning om undantag från studiemedelssystemets 41-årsgräns för kortare tid av yrkesinriktad vidareutbildning.